Ὁ τελευταῖος Κομνηνός

Καὶ ἔγγραφον ἐπίσημον τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Νεοφύτου (1695).

ὑπὸ

Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως

Δελτ. ἱστ. κ. ἐθν. ἑταιρ. 1885 σελ. 667.

(Ἰωάννης Κομνηνὸς ὁ καὶ Ἱερόθεος Δρύστρας)

Τοῖς ἀσχολουμένοις περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τυγχάνει μὲν γνωστὸς ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Κομνηνὸς ὁ γενόμενος βραδύτερον μητροπολίτης Δρύστρας καὶ μετονομασθεὶς Ἱερόθεος. Τὸν ἄνδρα τοῦτον, φημισθέντα ἀρκούντως ἰδίοις γράμμασι, ἐκρίθη ἐπίκαιρον παρουσιάσαι νῦν ἔγγραφόν τι, ἐπίσημον χαρακτῆρα ἔχον, ὡς γνήσιον ἀπόγονον τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν μεγάλων Κομνηνῶν, ἐνῷ οἱ ἱστορικοὶ οἱ πλείονος ἐμπιστοσύνης ἄξιοι παραδέχονται τὴν ὁλοσχερῆ τῆς οἰκογενείας ταύτης καταστροφὴν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τραπεζοῦντος ἐν ἔτει 1461· διότι, κατὰ τοὺς χρονογράφους, ὁ τελευταῖος αὐτῆς αὐτοκράτωρ Δαβὶδ Β΄, αἰχμάλωτος γενόμενος τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ Β΄

καί εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποσταλθείς ἐκαρατομήθη μετά τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Τινές ὅμως ἐπίστευσαν ὅτι ἐσώθησαν Κομνηνοί γνήσιοι, ἐκλαβόντες ὡς τοιούτους τούς διαδόσαντας ἐν Γαλλίᾳ ὅτι κατάγονται ἔκ τινος υἱοῦ τοῦ Δαβίδ Β΄, Νικηφόρου ὀνομαζομένου, ὅστις εἶχεν ἐπιτύχει νά διασωθῇ εἰς Μωρέαν. Ἀλλ᾽ υἱόν τοιοῦτον ἀγνοεῖ ἡ αὐθεντική ἱστορία. Ἕτερος δέ λόγιος Ἕλλην γνώστης καλῶς τήν τύχην τῶν Κομνηνῶν, ἦτοι ὁ Ἀθανάσιος Κομνηνός ὁ Ὑψηλάντης, ὁμολογῶν μέν ὅτι μετά τήν καταστροφήν τῆς οἰκογενείας Δαβίδ Β΄ «ἠκολούθει νά μήν ἦναι οὐδένας» Κομνηνός, ἀλλ᾽ ἠξίωσε νά φημίσῃ ἑαυτόν Κομνηνοφυῆ «ὄχι εἰς γραμμήν ἀρσενικήν τῆς ἤδη ὁλοτελῶς ἐκλειψάσης, ἀλλ᾽ εἰς γραμμήν θηλυκήν, τό ὁποῖον (λέγει) εἶναι συγχωρημένον μέχρι σήμερον εἰς τήν Εὐρώπην, τό νά ἐπονομάζηται τινάς δηλαδή μέ τό γένος καί τό πατρικόν καί τό μητρικόν του». Ἐπέτρεψε δέ ἑαυτῷ νά ὀνομάζηται Κομνηνός, διότι ἀπώτατον τοῦ ἀνεκάλυψεν ὡς γενάρχην τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ μέγαν τινά δομέστικον Κωνσταντῖνον Ξιφιλῖνον Ὑψηλάντην ὅστις, κατ᾽ αὐτόν, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Εὐδοκίαν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ Κομνη-

νοῦ (1).

Μετὰ τὰς τοιαύτας ἀξιώσεις παρέρχεται ἤδη καὶ τις μητροπολίτης, ὁ Ἀμασείας Νεόφυτος, παραγαγὼν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς μητροπόλεως αὐτοῦ μαρτυρίαν τοῦ ἔτους 1480 περὶ τινος γνησίου Κομνηνοῦ, οὗ ἡ οἰκογένεια ἤκμασεν ἐν Ἀμασείᾳ καὶ τῆς τελευταῖος ἀπόγονος εἶναι ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης (2). Τὸ ἔγγραφον τοῦ Νεοφύτου, νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευόμενον, ἔχει οὕτω:

«Μηδὲν ἀποδείξεως οἷον μαρτυρικῆς, τῆς εἴτε διὰ λόγων εἴτε διὰ γραμμάτων ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων, τοὺς γε νοῦν ἔχοντας τῶν ἀνθρώπων παραδέχεσθαι δεῖν καὶ πιστεύειν, λόγος σοφῶν· ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἔχειν ἀεὶ προπορευομένην τῆς ἀληθείας τὴν μετ' ἀσφαλοῦς μαρτυρίας ἀκριβεστάτην ἀπόδειξιν· ὃ δὴ καὶ

(1) Α. Κ. Ὑψηλάντου, Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν, σελ. 8, 10.

(2) Καὶ ἕτερον πρόσωπον ὡς ἀπὸ τῶν Κομνηνῶν ἕλκον τὸ γένος νομίζεται. Ἔστι δὲ οὗτος ὁ εὐγενὴς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιος Δ' ὁ καὶ Μουσελίμης ἐπονομαζόμενος, περὶ οὗ ἴδε τὴν πατριαρχικὴν ἐφημερίδα Ἀλήθειαν τεῦχ. ε', Ἰουνίου 24ου 1881, σελ. 86 ἑξ.

Σημ. Ι. Σακκελίωνος.

τοῖς πολλάκις πραττομένοις τε καὶ ἐνεργουμένοις ἔθος ποιεῖν τοὺς ἐχέφρονας, πολλῷ μᾶλλον ἔνθα λόγος ἐστὶ περὶ ἀληθοῦς καὶ ζητήσεως θεοφιλοῦς ἀληθείας. Τότε δὴ μάλιστα τοὺς τοῖς σοφῶν πειθομένους καλῶς ἔχουσι παραγγέλμασιν, οὐδὲ ἀνεξέταστόν τε καὶ ἀβασάνιστον δεῖ παρατρέχειν, ἀλλὰ προσερευνήσαντας πρότερον τὰ περὶ τῆς ἀληθείας ἀσφαλῶς ἐπιφέρειν τὴν ψῆφον. Καὶ τὸ ἤδη προσωπικαῖς τε καὶ γραφικαῖς μαρτυρίαις ἀποδειχθὲν ὡς ἀληθέστατον, λόγοις ἅμα καὶ γράμμασιν ἐκθέσομεν (προσθήκη).

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ εὐγενέστατος καὶ λογιώτατος ἄρχων ἰατρὸς κύριος Ἰωάννης Κομνηνός, ὁ κατὰ πνεῦμα υἱὸς ἀγαπητὸς καὶ πνευματικὸς τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, καὶ ὅτι ἐκ χρόνων ἀρχαίων ἀπὸ προγόνων ὢν καὶ λεγόμενος Κομνηνός, καὶ ταῦτα, προσβεβαιούμενος τοῦτο μαρτυρίαις πολλαῖς καὶ ἀναμφιβόλοις τῶν ἐξ Ἀρναίας εὐλαβεστάτων ἱερέων καὶ χρησίμων γερόντων, καὶ μάλιστα εἰδώς, ὅτι ἡ τοῦ γένους αὐτοῦ σειρὰ εὑρίσκεται καταστρωμένη ἐν διαφόροις τοῦ ἱεροῦ κώδικος τῆς ἡμετέρας ἁγιωτάτης ~~ταύτης~~ μητροπόλεως ~~προσβεβαιωσάντων~~ Ἀρναίας τόποις, διὰ χειρῶν ἰδίων τῶν

296

Ηράκλεια. Σω. Μέλυβδες Κομνηνός

πρό ἡμῶν τῆς ἁγιωτάτης ταύτης μητροπόλεως προσθα-
τευσάντων πανιερωτάτων μητροπολιτῶν ἀναγεγραμ-
μένη, οὐκ ἠρκέσθη μέν τοι τούτοις καί μόνοις, κἄ-
ταυτα ἱκανωτάτοις οὖσι πρός τήν τοῦ τοιούτου ἀπό-
δειξιν, ἀλλ' ἤδη καί ἑτέρου ἐδεήθη μαρτυρικοῦ
τε καί ἐπικυρωτικοῦ γράμματος, πρός μείζονα πί-
στιν, τοῦ εἶναι καί λέγεσθαι ἀληθῶς Κομνηνόν, τό ἐκ Κο-
μνηνῶν καλούμενον· οὗτινος τήν αἴτησιν, ὡς εὔλο-
γον οὖσαν, ἀποδεξάμενοι — καί γάρ οὐδέ καινόν ἤ
τι μή ὄν αὐτῷ πρότερον, ἀλλά τῇ ἀνέκαθεν ἐκ προ-
γόνων οὔσῃ αὐτῷ γενεαλογικῇ ἐπωνυμίας τήν ἀλή-
θειαν ἐξετασθῆναι καί βεβαιωθῆναι ἠξίου — ἐκε-
λεύσαμεν ἀμέσως προσκομισθῆναι τό ἱερόν τῆς ἁ-
γιωτάτης μητροπόλεως Ἡρακλείας κώδικα. Οὗ δή
γενομένου, δι' ἐπιμελείας ἀκριβοῦς τά ἐνταῦθα διεξιόντες
ἅπαντα εὕρομεν ὅσα προεῖπεν ἡ αὐτοῦ λογιότης, ἔ-
χοντα οὕτως. Ἵνα δέ καί ἄλλοις δῆλα τά ἐν αὐτῷ γένη-
ται, εἰς μείζονα τήν ἀσφάλειαν, μεταγράψαντες ἐκ τοῦ
ἱεροῦ κώδικος ταῦτα κατεστρώσαμεν ἐν τῷ παρόν-
τι τῆς ἡμῶν ταπεινότητος γράμματι αὐταῖς λέξεσιν,
ὡς ἐκεῖ κεῖνται ἀπαραλλάκτως.

Καί ἐν μέν τῷ παλαιῷ κώδικι, εἰς φύλλα ϙε', διά

χειρὸς εἰσὶ τοῦ τότε πανιερωτάτου μητροπολίτου Ἡρα-κλείας κὺρ Μελετίου ταῦτα, ῥητῶς γεγραμμένα οὕ-τως: «Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς θεοσώστου πόλεως Τραπε-ζοῦντος, ὁ δύστηνος αὐτῆς βασιλεὺς Δαβὶδ ὁ Κομνηνὸς μετῳκίσθη ἐκεῖθεν, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ θείων καὶ ἀνεψιῶν καὶ λοιπῶν συγγενῶν καὶ ἀρχόντων τοῦ παλατίου αὐτοῦ, εἰς Κωνσταντινούπολιν· μεθ' ὧν καὶ ὁ τιμιώτατος ἄρχων Θεόδωρος ὁ Κομνηνός, υἱὸς μὲν ὢν Γεωργίου πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἔγγονος δὲ Ἰωάννου Κομνηνοῦ, καὶ ἀπέγγονος τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως τῆς αὐτῆς Τραπεζοῦντος Βασι-λείου Κομνηνοῦ· ὅστις ὕστερον, διὰ προτροπῆς ἡ-μετέρας σπουδῆς ἦλθε κατὰ τὸ ,ϛϡπθ' ἔτος, δεκεμβρί-ου 15, μετὰ τῆς συμβίας αὐτοῦ Μαρίας, θυγατρὸς τοῦ ἄρχοντος Καζαβίτου, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ Ἰ-ωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ κατῴκησεν ὧδε ἐν τῇ Ἡρακλείᾳ διὰ τὸ ἥσυχον. Καὶ δεδώκαμεν αὐτῷ εἰς κατοίκησιν τὸ ὁσπίτιον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀρ-χιστρατήγων, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αἷμα τοῦ ἀοιδί-μου ἐκείνου βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἔστω εἰς μνήμην».

Καὶ εἰς φύλλα ριβ' τοῦ αὐτοῦ κώδικος, διὰ χειρὸς τοῦ

τότε μητροπολίτου Παραμυθίας κυρ Θεοδοσίου, ταῦτα: «Ἐν ἔτει ,ζι', ἐβαπτίσαμεν τὸν υἱὸν Ἰωακείμου τοῦ Κομνηνοῦ, υἱοῦ Θεοδώρου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἐκαλέσαμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μανουήλ».

Καὶ εἰς φύλλα ρλα', διὰ χειρὸς τοῦ τότε οἰκονόμου Βελισαρίου ἱερέως· «Ἔτους ,ζξς', μαΐου β', ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τῆς Μητροπόλεως μίαν κανδήλαν ἀργυρᾶν Δαβὶδ ὁ Κομνηνός, εἰς μνημόσυνον τοῦ μακαρίτου πατρὸς αὐτοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ».

Καὶ εἰς φύλλα ρμς' τοῦ αὐτοῦ κώδικος, διὰ χειρὸς τοῦ τότε μητροπολίτου Παραμυθίας κυρ Διονυσίου: «Ἐν ἔτει ,αχδ', νοεμβρίου θ', ἐστεφανώθη Ἰωακείμος ὁ Κομνηνός, υἱὸς Δαβὶδ Κομνηνοῦ, μετὰ Μαρίας θυγατρὸς Πέτρου τοῦ Γκαβᾶ, ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἀρχιστρατήγων».

Ἐν δὲ τῷ νέῳ κώδικι, εἰς φύλλα κε', διὰ χειρὸς τοῦ τότε μητροπολίτου Παραμυθίας κυρ Ἰωαννικίου: «Ἐν ἔτει ,αχλς', σεπτεμβρίου ιβ', ἐθάψαμεν, ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τῆς ἡμετέρας μητροπόλεως Θεόδωρον Κομνηνόν, τὸν υἱὸν Ἰωακείμου τοῦ Κομνηνοῦ. Καὶ διότι ἀφιέρωσε τῇ ἐκκλησίᾳ γρόσια πεντή-

κοντα, διά μνημόσυνόν του, ἐγράψαμεν ἐνταῦθα τὸ ὄ-
νομα αὐτοῦ».

Καί κατωτέρω, εἰς φύλλ. κϛ΄, διά χειρός τοῦ τότε Ἡ-
ρακλείας κὺρ Μεθοδίου, ταῦτα: «Κατά τό ͵αχνϛ΄ον
ἔτος τό σωτήριον, ἰουνίου κθ΄, ἐχειροτόνησα ἱερέα τόν
Ἀλέξιον τόν Κομνηνόν, υἱόν Θεοδώρου τοῦ Κομνηνοῦ,
τόν παρεπιδημήσαντα Μόλυβδον, διά τό εὑρεθῆναι ὑπό
τό καταγώγιον [ἴσ. κατώγεων] τῆς οἰκίας αὐτοῦ μόλυβ-
δον ἱκανόν κεχωσμένον· καί ἔδωκα αὐτῷ τήν ἐκ-
κλησίαν τῶν Ἀρχιστρατήγων καί τοῦ ἁγίου Γεωρ-
γίου, ἵνα ἐφημερεύῃ ἐν αὐταῖς, πρός βοήθειάν
του». Ἐν τῷ αὐτῷ φύλλ. μ΄, διά χειρός τοῦ αὐτοῦ: «Κα-
τά τό ͵αχνη΄ ἔτος, ἰανουαρίου κϛ΄, ἐβάπτισα τόν υἱόν
Ἀλεξίου ἱερέως τοῦ Κομνηνοῦ, καί ἐκάλεσα τό
ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην».

Πρός δέ τοι μείζονα τοῦ τοιούτου ἀσφάλειαν, παρε-
στήσαμεν ἐνώπιον ἡμῶν καί τούς ἐν Ἡρακλείᾳ
ἀξιοβεβαίους ἱερεῖς καί χρονίους γέροντας, ὅσοι
τό ἀξιόπιστον εἶχον ἔκ τε τῆς ἡλικίας καί τοῦ τρό-
που, τόν τε Γεώργιον ἱερέα, τόν διά τοῦ θείου καί
ἀγγελικοῦ σχήματος Γεράσιμον ἱερομόναχον με-
τονομασθέντα, καί Θεόδωρον ἱερέα, υἱόν Ἰωάννου,

Δημήτριον ἱερέα Γκαβάν, καὶ Ἰωάννην Φρίτην,
τὸν διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος ~~Ἰωαννίκιον~~
Θεοδόσιον μετονομασθέντα, κ' Ἰωάννην Σακαβάρην
τὸν διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ σχήματος Ἰωαννίκιον μονα-
χὸν μετακληθέντα, Γεώργιον τὸν τοῦ Φράγγου, Ἰωάν-
νην τὸν Κατσαραίωνη, Δημήτριον τὸν Γκαβάν, κ'
ἑτέρους πολλούς, ὧν τινων τὰ ὀνόματα παρεάσομεν
διὰ τὸ μῆκος. Τούτους πάντας ἐξετάσαμεν ἀκρι-
βῶς δι' ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου ὑπὸ ἐν βάρει
ἀργοῦ ἀφορισμοῦ εἴπωσιν, εἰ ὁ προμνησθεὶς ἰατρὸς κύ-
ριος Ἰωάννης, ὁ λεγόμενος Λαμπρός, ἐστὶ γνήσιος υἱ-
ὸς Ἀλεξίου ἱερέως Κομνηνοῦ, καὶ εἰ ἀληθῶς οἱ τούτου
πρόγονοι ἐκ Τραπεζοῦντος ἀφίκοντο εἰς Κράϊοβαν, κ'
εἰ ἐκ τῶν πάλαι κατάγονται Κομνηνῶν. Οἱ δὲ ὅρκοις
τε τοῦτο ἐβεβαίουν καὶ κατάδηλα τῆς πολιτείας, ἐν
οἷς ἦσαν τῶν τε πρὸ αὐτῶν, ἐπὶ ἔτεσι πλείστοις, καὶ τῶν
νῦν ὄντων Κραϊοβιωτῶν τὰ βασιλικὰ συνδοσίματα
γεγραμμένα προσκομίσαντες ἀπεδείκνυον αὐ-
τόν τε τὸν κύριον Ἰωάννην υἱὸν εἶναι γνήσιον Ἀλε-
ξίου ἱερέως τοῦ Κομνηνοῦ, ἔκ τε Τραπεζοῦντος ἀ-
φιχθῆναι τοὺς αὐτοῦ προγόνους, καὶ ὅτι ἐκ τῶν ἀρ-
χαίων ἐκείνων κατάγεται Κομνηνῶν προσεβεβαίουν.

Διά τοι ταῦτα ἡ ταπεινότης ἡμῶν, ἐκ τούτων πάντων τό πιστόν μαθοῦσα καί ἀναμφίβολον, γράφει καί προσεπικυροῖ, ὅτι ὁ εὐγενέστατος καί λογιώτατος ἄρχων ἰατρός κύριος Ἰωάννης ἐστίν υἱός γνήσιος Ἀλεξίου ἱερέως, υἱοῦ Θεοδώρου τοῦ Κομνηνοῦ, Κομνηνός καί ὤν καί ὀνομαζόμενος, ὡς ἐκ τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων καταγόμενος Κομνηνῶν, κατά τήν ἐκ πατέρων εἰς τούς υἱούς ἀδιάκοπον τοῦ γένους σειράν καί ἀλληλένδετον διαδοχήν, ἀληθῶς καί ἀναμφιλέκτως.
Ὅθεν, καί εἰς ἀσφαλεστέραν τοῦ τοιούτου πίστιν τε καί βεβαίωσιν, ἐγράφη τό παρόν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος συμμαρτυρικόν καί ἐπικυρωτικόν γράμμα, ὑπογραφῇ τε παρ' ἡμῶν οἰκειοχείρως, τῇ τε τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἀραυγείας σφραγῖδι κατασφραγισθέντα κατά τό ,αχηε' σωτήριον ἔτος, ἐν μηνί σεπτεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος γ'. ».

Τό ἔγγραφον τοῦτο συνετάχθη ὑπό μητροπολίτου Ἀραυγείας ἐν ἔτει 1695, οὗ τό ὄνομα ἐλλείπει ἐκ τοῦ ἀντιγράφου. Γινώσκεται ὅμως ὅτι τούς οἴακας τῆς ἐν Ἀραυγείᾳ ἐπισκοπῆς ἐκράτει τότε ὁ μητροπολίτης Νεόφυτος, περί οὗ ἱκαναί πληροφορίαι σώζονται ἐν ἐκδεδομένοις τε καί ἀνεκδότοις κειμένοις. Ἀναφέρονται αὐτό

ἐν κώδικι γεγραμμένῳ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λιβύης Σαμουὴλ τοῦ Καπασούλη, καὶ σῳζομένῳ ταννῦν ὑπ' ἀριθ. 487 ἐν τῇ κεντρικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πατριαρχείου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ. Τὸ ἔγγραφον κεῖται ἐν τοῖς φύλλοις 416β – 16α ἀντιγράφεως. Τὸ ὕφος τῆς συντάξεως τοῦ ἐγγράφου, τὸ ἐν αὐτῷ ὀνοματολογικὸν καὶ ὁ τόπος ἐνῷ περιεσώθη, εἶναι ἐπαρκῆ μαρτύρια ὥστε οὐδεμίαν προξενοῦσιν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς γνησιότητος αὐτοῦ.

Σπουδαῖαι εἶναι αἱ ἐν τῷ ἐγγράφῳ πρωτοφανεῖς πληροφορίαι περὶ Κομνηνῶν βυζαντίνων ἐν Ἀβραυγείᾳ, καὶ τῶν γενάρχης ὁμολογεῖται ὁ ἄρχων Θεόδωρος Κομνηνός, υἱὸς μὲν Γεωργίου πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἔγγονος δὲ Ἰωακείμου Κομνηνοῦ καὶ ἀπόγονος τοῦ βασιλεύσαντος αὐτοκράτορος Βασιλείου Κομνηνοῦ. Τὸν Θεόδωρον τοῦτον ὁ Ἀβραυγείας μητροπολίτης Μελέτιος προτρέψας θερμῶς ἠτάγμασε νὰ μετοικήσῃ τῇ 16 Δεκεμβρίου 1480 εἰς Ἀβραύγειαν, ἔνθα ἐδωρήσατο αὐτῷ εἰς κατοίκησιν τὸ ὀσπίτιον τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀρχιστρατήγων, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν κτίσμα τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ». Τὴν πληρο-

φορίαν ταύτην ὁ συντάκτης τοῦ ἐγγράφου, ἀνεῦρεν ἐν
τῷ παλαιῷ κώδικι τῆς μητροπόλεως Ἀμασείας, ἐν
ᾧ ὑπῆρχον πράξεις κατὰ τὴν ιε', ις' καὶ ιζ' ἑκα-
τονταετηρίδα γεγραμμέναι καὶ ἀναφερόμεναι εἰς ὑ-
ποθέσεις διοικητικάς τε καὶ πνευματικάς αὐτῆς ταύ-
της τῆς μητροπόλεως. Ἡ ὕπαρξις τοιούτου κώδικος
ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν, γνωστοῦ ὄντος τοῦ ἀρχαιοτά-
του παρ' ἡμῖν ἔθους, οἷον ἑκάστη ἐκκλησία, μητρο-
πολιτική, ἀρχιεπισκοπική ἢ ἐπισκοπική, κρατῇ
ἀρχεῖα καὶ κατάστιχα πρακτικά, ὅσα δηλονότι αἱ
ἀνάγκαι τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερέων ἀπαιτοῦ-
σιν. Τέλος καὶ ὁ δευτερόθρονος μητροπολιτικὸς θρό-
νος τῆς Ἀμασείας, ὁ κεκτημένος μεγάλην ἐπαρ-
χίαν καὶ ἐπισκοπάς τινας, ἠδύνατο ἀναμφιβόλως
νὰ ἔχῃ κώδικα ἀρχαῖον, περιλαμβάνοντα πρά-
ξεις καὶ ἔγγραφα τῶν κατὰ καιροὺς ἀρχιερέων, ἢ
εἶχε, κατὰ τὸν ις' αἰῶνα, καὶ βιβλιοθήκην σπου-
δαιοτάτην. Ἡ ἀξιοπιστία λοιπὸν τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπομνή-
ματος τοῦ Ἀμασείας Μελετίου εἶναι ἀναμφισβήτη-
τος. Ἀλλὰ τίς ἦν ὁ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενος ἄρχων
Θεόδωρος ὁ Κομνηνός, ὁ ἕλκων τὸ γένος ἐκ τῆς ἐν Τρα-
πεζοῦντι αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν μεγάλων

Κομνηνῶν; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀδυνατῶν σήμερον ν' ἀπαντήσω, περιορίζομαι μόνον εἰς τὰς ἑπομένας σημειώσεις. Ὁ Ἀβραμιαίας Μελέτιος λέγει τὸν Θεόδωρον υἱὸν Γεωργίου πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἀπογόνου ὄντος τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου. Ἄλλον Γεώργιον πρωτοβεστιάριον δὲν γνωρίζω ἢ τὸν ἐπονομαζόμενον Ἀμιρούτζην, περὶ οὗ σώζονται ἱκαναὶ εἰδήσεις. Ἐνθυμοῦμαι οὐδεμία αὐτῶν μαρτυρεῖ τι περὶ συγγενείας τοῦ Ἀμιρούτζη πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν τῶν Κομνηνῶν. Ὁ Ἀμιρούτζης ἦτο ἔγγονος τοῦ Μάρκου Γαζάρη καὶ ἐξάδελφος τοῦ περιφήμου Μαχμοὺτ πασᾶ. Ὁ Δουκάγγιος ὅμως (Famil. Aug.), ἐὰν καλῶς ἐνθυμῶμαι, Γεώργιον πρωτοβεστιάριον καταλέγει ἐν τοῖς Κομνηνοῖς παραπέμπων εἰς Λαόνικον Χαλκοκονδύλην· καὶ ἐπειδὴ οὐδέτερον τῶν συγγραφέων τούτων ἔχω νῦν ὑπ' ὄψιν, συνιστῶ ὅπως ἄλλοι ἐξελέγξαντες τὴν παρὰ Δουκαγγίῳ πληροφορίαν μελετήσωσιν αὐτὴν σὺν τῷ σημειώματι τοῦ Ἀβραμιαίας Μελετίου, ἐξ οὗ ἐπισήμως τῷ τρόπῳ ἀποδεικνύεται πηγάζουσα ἡ ἐκ Κομνηνικὴ καταγωγὴ τοῦ ἰατροῦ Ἰωάννου, διὰ τῶν ἐν τῇ ἐγγραφῇ τοῦ Νεοφύτου ἐπισήμων σημειώσεων, εἰλημμένων ἐκ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κώδικος τῆς μητροπόλεως

Κραϊόβας. Κατά τάς σημειώσεις λοιπόν τοῦ ἐγγράφου, σχηματίζεται ἀκριβῶς ὁ ἑπόμενος γενεαλογικός πίναξ:

Βασίλειος Α' αὐτοκράτωρ (1332-1340)
(κατά τήν ἱστορίαν ἡ πρώτη αὐτοῦ σύζυγος Εἰρήνη ἦτο στεῖρα, ἐκ δέ τῆς δευτέρας, Εἰρήνης ἐπίσης καλουμένης

Ἀλέξιος — (Ἰσαάκιος) ἄγνωστος τοῖς χρονογράφοις. — Ἰωάννης

Γεώργιος πρωτοβεστιάριος

Θεόδωρος
(μετοικήσας εἰς Κραϊόβαν τῇ 16 δεκεμβρίου 1480)

Ἰσαάκιος

Μανουήλ
(γεννηθείς τῷ 1501-1502)

Δαβίδ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

|

Ἰωακίμος

νυμφευθεὶς 1604 Μαρίαν Τζαβᾶ

|

Θεόδωρος † 1637

|

Μόλυβδος

τῷ 1656 χειροτονηθεὶς ἱερεὺς καὶ

μετονομασθεὶς Ἀλέξιος

|

Ἰωάννης

γενν. 1657 ἐβαπτ. 16 ἰαν. 1658

(χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς Δρύστρας μετονομασθη

Ἱερόθεος καὶ † 1719).

Ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος Β΄, ἀποθανὼν τῷ 1340 κα-
τέλειπε δύο υἱούς τὸν Ἀλέξιον καὶ Ἰωάννην ἢ Καλογιάννην.
Υἱὸν αὐτοῦ Ἰωακεὶμ ὀνόματι νῦν πρῶτον γνωρίζει ἡ-
μῖν τὸ ἔγγραφον τοῦ Νεοφύτου, καθὰ σημείωσιν τοῦ ἔ-
τους 1480, γραφεῖσαν πάντως ἐξ ὁμολογίας προφορικῆς
τοῦ ἄρχοντος Θεοδώρου, ὅτι ἔλεγεν ἑαυτὸν ἔγγονον τοῦ
Ἰωακιμίου. Οὕτε ἡ κομνηνοφυὴς καταγωγὴ τοῦ Ἰα-

ροῦ ὅπως ἂν εἰς αὐστηροὺς κριτὰς δύναται νὰ θεωρηθῇ
ἀμφίβολος, ἂν μὴ χρονογράφος ἀρχαῖος ἐπιβεβαιώσῃ
τὴν ὕπαρξιν τοῦ Ἰωακίμου. Ἕτεροι δὲ πάλιν κριταὶ ἐ-
πιεικέστεροι δύνανται ἴσως νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν κομνη-
νικὴν αὐτοῦ καταγωγήν, ἀφορμῶντες ἐκ τῆς σκέψεως,
ὅτι εἰ καὶ οἱ χρονογράφοι παρεσιώπησαν τὸν Ἰωακί-
μον, ὁ εἰς Χαλδίαν ὅμως προσκυνηθεὶς ἄρχων Θεό-
δωρος ἠδύνατο κάλλιστα νὰ γνωρίσῃ τὸν πάππον καὶ
πρόπαππον αὐτοῦ, εἰ ἐγίνωσκε τὸν πατέρα αὐτοῦ
Γεώργιον τὸν φιλοβασιλέα συγγενεύοντα τοῖς μεγά-
λοις Κομνηνοῖς. Ἡ ἱστορικὴ γοῦν ἀξία τοῦ ὑπομνή-
ματος Μελετίου τοῦ μητροπολίτου Χαλδίας ἐκτιμηθή-
σεται, τό γε νῦν, ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν καθ' ὃν ἕκαστος αὐ-
τῶν ἔχει τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Ἀτομικὴν δὲ γνώμην
περὶ τοῦ θέματος τούτου δὲν δύναμαι νὰ διατυπώσω πρὶν
ἢ μελετήσω ἐν ταῖς λεπτομερείαις πάσας τὰς περισωθεί-
σας εἰδήσεις περὶ τῆς ἐν Τραπεζοῦντι βασιλευσάσης οἰ-
κογενείας τῶν μεγάλων Κομνηνῶν, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ θέ-
μα πολυχρόνιον. Ἀλλ' ἴσως τις πάλιν ὑποπτεύσῃ παλαιο-
γραφίαν ἢ κακόζηλον τεχνικὴν ἐν τῷ ὑπομνήματι Με-
λετίου, προξενουμένην ἴσως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ ἐν
σπουδῇ, μάλιστα δὲ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἰδιωτικῶς καὶ

τὴν ἐπ' αὐτῷ ἐπανάληψιν τοῦ ἐπωνύμου Κομνηνοῦ, ὅπερ
ἐν ὀλιγοστίχῳ σημειώματι ἐκθέτεις καὶ μετὰ πειστικό-
τητος ἀναφέρεται. Ἐκ τῆς ὑποψίας ταύτης θὰ ἐγεννᾶτο
ἡ ἐρώτησις: Διατί ὁ μητροπολίτης Νεόφυτος δωροδοκη-
θεὶς ἢ χαριζόμενος τῷ ἰατρῷ Ἰωάννῃ κατεσκεύασε τὸ ἐπ'
ὀνόματι τοῦ Μελετίου ὑπόμνημα, ἵνα συμβιβάσῃ τὰ ἀ-
συμβίβαστα καὶ ἱκανοποιήσῃ τὴν φιλοδοξίαν τοῦ φίλου
αὐτοῦ ἰατροῦ; Ἀλλ' ἀρχιερεὺς συναισθανόμενος τὸ ἀξί-
ωμα αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ πρὸς ψευδογραφίαν,
ἐνῷ αὐτὸς οὗτος ὁ μητροπολίτης Νεόφυτος πρὸς τῇ λήξει
τοῦ ἐγγράφου ὁμολογεῖ ὅτι ἐποιήσατο χρῆσιν φρικτῶν
ἐπιτιμίων εἰς ἀνακάλυψιν τῆς ἐκ Κομνηνῶν καταγω-
γῆς τοῦ ἰατροῦ Ἰωάννου; Πῶς ταῦτα συμβιβάζονται; Ὁ
ἀνθιστάμενος κατὰ τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ ἐγγράφου θὰ
ἰσχυρίζετο ἀσφαλῶς καὶ ὅπισθεν σιγιλλίου τοῦ οἰκουμε-
νικοῦ πατριάρχου Καλλινίκου β΄, ἐν ᾧ ὁ Ἡρακλείας
μητροπολίτης Νεόφυτος χαρακτηρίζεται ὡς ταραξίας
καὶ ἀλαζὼν καὶ φιλοτάραχος, ὁ ἐπιτιμῶν ἱερεῖς καὶ
λαϊκοὺς ἀφορίζων ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἐγκλημάτων». Τὸ σιγίλ-
λιον τοῦτο συνταχθὲν τῷ 1694, ἤτοι ἓν ἔτος πρὸ τοῦ ἐγ-
γράφου τοῦ Νεοφύτου, ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ Ἀρχαιολ.
Παραρτ. ΙΖ΄ τόμου τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλ. σελ. 84-86.

Οὐδέποτε ὅμως καί ἄν ἦτο ὁ Νεόφυτος ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, δέν δυνάμεθα νά φαντασθῶμεν, ὅτι θά ἐτόλμα, παραβιάζων τήν συνείδησιν αὐτοῦ, νά συντάξῃ ἐπίσημον καί ἔμμορφον ἔγγραφον, ὅπερ ἐπέπρωτο ν' ἀναγνωσθῇ παρά πολλῶν σπουδαίων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἐάν αἱ ἐν τῷ ἐγγράφῳ μαρτυρίαι ἦσαν ψευδεῖς, πάντως θά ἠκυροῦντο ὑπό τινος τῶν ἐπί Ἰωάννου Κομνηνοῦ ἀκμασάντων πατριαρχῶν, διά πράξεως ἐγγράφου, ἧς ἀντίγραφα θά ἐσώζοντο· ἡ δέ τοιαύτη ἀκύρωσις θά συμπεριελαμβάνετο ἐν τῷ εἰς Ἱεροσόλυμα κώδικι, ὡς συμπεριελήφθη ἐν αὐτῷ ἡ πατριαρχική ἀκύρωσις ἐγγράφου τοῦ Φιλαδελφείας μητροπολίτου Μελετίου, δι' οὗ συνιστᾶτο εἰς τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς ὁ ἐν ἱερομονάχοις Ἰωάννης Ζλάτης. Ὁ Ἰωάννης Κομνηνός οὔτε ὡς ἰατρός ἐν Βλαχίᾳ, οὔτε ὡς ἀρχιερεύς ἤγειρεν ἀξιώσεις περί τῆς ἐκ Κομνηνῶν καταγωγῆς αὐτοῦ. Πιθανόν φαίνεται ὅτι μόνη ἐπιθυμία αὐτοῦ ἦτο νά βεβαιώσῃ τά κατά τήν καταγωγήν ταύτην δι' ἐγγράφου, πρός εὐχαρίστησιν ἑαυτοῦ τε καί τῶν περί αὐτόν φίλων. Ἡ μεσαιωνική ἡμῶν ἱστορία σημαντικῶς θά ὠφελεῖτο, ἐάν τοιαύτην ἀξιοπρεπῆ ἐπιθυμίαν εἶχον κατά τούς παρελθόντας αἰῶνας ὡραῖ-

ο

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

στοι τῶν ἡμετέρων προγόνων, μάλιστα δέ οἱ διακαινίσαντες ἐνδόξων βυζαντινῶν οἴκων ἐπωνύμια, ὧν τήν συγγενικήν σχέσιν ματαίως οἱ ἐρευνηταί ζητοῦσι ν' ἀποδείξωσι, τῶν σωζομένων ἐν τοῖς βιβλίοις μαρτυριῶν ἀνεπαρκῶν οὐσῶν. Ὅθεν ὑπό ταύτην ἔποψιν τό δημοσιευόμενον σήμερον ἔγγραφον τοῦ μητροπολίτου Νεοφύτου εἶνε κείμενον λίαν σπουδαῖον, διά τάς ἐν αὐτῷ περισωθείσας περί Κομνηνῶν ιγ πληροφορίας, τάς ὁποίας ἄν μή ὦσιν ἐπαρκεῖς εἰς βεβαίωσιν αἱ σωζόμεναι μαρτυρίαι, πάντως ὁ μέλλων χρόνος ἤ θά διαφωτίσῃ ἤ θά συμπληρώσῃ.

Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τοῦ Νεοφύτου ἀναφέρονται οἱ ἑπόμενοι μητροπολῖται Ἀμασείας:

1. Μελέτιος, 1480.
2. Θεοδόσιος, 1501-1502.
3. Διονύσιος, 1604.
4. Ἰωαννίκιος, 1637.
5. Μεθόδιος, 1656–1658.

Οἱ δέ πρῶτοι τῶν ἀρχιερέων τούτων νῦν πρῶτον γνωρίζονται. Περί τοῦ Διονυσίου σώζονται τοσαῦτα κείμενα ἐκδεδομένα τε καί ἀνέκδοτα, ὥστε ἐπαρκοῦσι ν' ἀποτελέσωσιν ἀξιόλογόν τινα βιογραφίαν αὐτοῦ.

κατὰ τὸν Σ. Οἰκονόμον, μητροπολίτης Ἡρακλείας ἐγένετο τῷ 1591, προβιβασθείς, φαίνεται, εἰς τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα ἀπὸ τοῦ ὀφφικίου τοῦ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου. Ἐν ἔτει 1596 διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς μέλος συνοδικόν. Πλείονα περὶ αὐτοῦ ὅρα εἰς τὰς σημειώσεις καὶ τὰ ἔγγραφα, ἅτινα ἐξέδωκα ἐν Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλ. (τόμ. ΙΒ΄, σελ. 52, 54, 57, 69, 76, 77, 79) καὶ ἐν Μαυρογορδατείῳ Βιβλιοθήκῃ, τόμ. Α΄, σελ. 121. — Ὁ δὲ Ἰωαννίκιος γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Γάνου καὶ Χώρας μετετέθη εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας ἐν ἔτει 1636, καὶ ὅτι τῇ 16 Νοεμβρίου 1646 ψηφισθεὶς ἀνηγορεύθη οἰκουμενικὸς πατριάρχης, διοικήσας τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπαξίως. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μεθόδιος, μετὰ πολυετῆ διοίκησιν τῆς ἐν Ἡρακλείᾳ μητροπόλεως μετετέθη τῇ 5 Ἰανουαρίου 1668 εἰς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἰθύνας αὐτὸ ἐπὶ χρόνον τινά.

Ὑπολείπεται ἤδη νὰ σημειωθῶσί τινα καὶ περὶ τοῦ Ἰωάννου Κομνηνοῦ, εἰς ὃν τὸ ἔγγραφον συνταχθὲν καὶ αἰτήσει αὐτοῦ ἐνεχειρίσθη. Περὶ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγαι πληροφορίαι, ἐξ ὧν σημειοῦνται ἐνταῦθα αἱ ἑπόμεναι. Ὁ σύγχρονος αὐτῷ Δημήτριος Προ-

ποιητὸν λέγει ταῦτα: „ἀνὴρ θεοσεβής, κόσμιος τε ἤδη καὶ ἄλλαις ἀρεταῖς ταῖς πρεπούσαις χριστιανικῷ κεκοσμημένος, ἐλλόγιμος, πολυμαθής, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς, λατινικῆς, ἰταλικῆς καὶ ἑβραϊκῆς, καὶ ἀραβικῆς φωνῆς, καὶ κατὰ πᾶσαν ἰδέαν λόγου τε ἐπιστήμης, τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς, πεπαιδευμένος. Γέγονεν ἀκροατὴς τῶν καθηγητῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, συνδιέτριψεν δὲ ἱκανὸν χρόνον καὶ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ σοφοῖς, καὶ σχεδὸν ἅπασαν τὴν Εὐρώπην περιηγήσατο" (Fabricii Bibl. Graeca, ed. Harles, τόμ. XI, σελ. 534. — Κ. Σάθα, Μεσαιων. Βιβλιοθ. τ. Γ', σελ. 490). Ἐν Βουκουρεστίῳ ἐχρημάτισε καθηγητής, ἅμα δὲ καὶ ἀρχίατρος τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Βασσαράβα. Βραδύτερον δὲ ἱερωμένος γενόμενος ἐχειροτονήθη εἰς μητροπολίτην Δρύστρας ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἱερόθεος. Ἀπεβίωσε δὲ ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1719. Ποιήματα αὐτοῦ ἐκδεδομένα τε καὶ ἀνέκδοτα γινώσκονται, τὸ Προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου Ὄρους (1), ἔμμετρά τινα καὶ ἄλλα, περὶ ὧν ὅρα Γ. Ζαβίρα Νέας Ἑλλ. σ. 345.

—Κ. Σάθα Νεοελλ. Φιλολ. σελ. 297–399. Τούτοις προσθετέον βίον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καλανογηνοῦ, ἐκδοθέντα ὑπό Χρυσάνθου Λοπαρεν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1888, καί ἕτερον βιβλίον ἐκ μεταφράσεως ἐπιγραφόμενον ὧδε: «Μεταμόρφωσις τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου εἰς τοῦ νέου γένους, ἤτοι βίβλος κατανυκτική περί τῶν τεσσάρων τοῦ ἀνθρώπου ἐσχάτων, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τήν κοινήν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον». Τῆς μεταφράσεως ταύτης ἀνεῦρον δύο ἀντίγραφα ἐν τῇ κεντρικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ἕτερον δέ ἀντίτυπον γραφέν τῷ 1699 ἐν Βουκουρεστίῳ, σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πανεπιστημίου Ἰασίου (Revista Teolog. III, σ. 231). Τοῦ Ἱεροθέου Κομνηνοῦ σώζονται καί ἐπιστολαί τινες πρός Χρύσανθον Νοταρᾶν (Σάθα. Μεσ. Βιβλ. τ. Γ΄, σ. 524), Νικόλαον Μαυροκορδάτον καί πρός ἄλλους. Ὁ κ. Legrand ἐξέδωκε δύο ἐπιστολάς τοῦ Μαυροκορδάτου πρός τόν Δρύστρας Ἱερόθεον, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ἡ τοῦ ἐπιστέλλοντος πρός τόν ἄνδρα ἐκτίμησις καί ὑπόληψι-

(1) Τό προσκυνητάριον ἐγράφη τῷ 1698, καθά σημείωσιν ἐν χειρογράφῳ τῇ βιβλιοθ. τοῦ ἐν Ἰασίῳ πανεπιστημίου. C. Erbiceanu, Revista Teolog. III, σελ. 237.

φις (Épistolaire grec. Paris, 1888, σελ. 55, 75). Ἀνεῦρον καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Ἱεροθέου, ἔτι ἐν τοῖς λαϊκοῖς καταλεγομένου, ἀποσταλεῖσαν ἐκ Βουκουρεστίου τῷ 1701 πρὸς τὸν ἀρχιερέα Σηλυβρίας (1).

Ὁ Ἰωάννης Κομνηνὸς φαίνεται ὅτι δὲν ἐνυμφεύθη· διό, γενόμενος κληρικὸς καὶ εἶτα ἀρχιερεύς, οὐδένα ἀπόγονον ἀφῆκε. Τὸ ἐν Κραϊόβᾳ συνταχθὲν ἔγγραφον τοῦ Νεοφύτου, οὔτ' ἀδελφοῦ, οὔτ' ἀδελφῆς, οὔτ' ἄλλου τινὸς συγγενοῦς ποιεῖται μνείαν. Ὥστε ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ τελευταῖος ἀπόγονος τοῦ ἐν Κραϊόβᾳ μετοικήσαντος γνησίου, κατὰ τὸ ἔγγραφον, Κομνηνοῦ (2).

Προσθήκη.

Μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ προηγουμένου περὶ τοῦ τελευταίου Κομνηνοῦ ἄρθρου, εἶδον ἐν τῇ Νεοελλ. Φιλολογίᾳ τοῦ Κ. Σάθα (σ. 412), ὅτι ἐν τοῖς λογίοις τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τάσσεται Ἰωάννης Μόλυβδος ὁ Περίνθιος, ὅστις ἐχρημάτισε διορθωτὴς τοῦ ἐν Ἰασίῳ ἑλληνικοῦ τυπογραφείου, καὶ ὁ τοιοῦτος

(1) Ἐκδοθήσεται ἄλλοτε μετά τινων σημειώσεων. Ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ἔχει οὕτω: «Τῶν ἐναρέτων καὶ θεοφιλῶν ψυχῶν» κτλ.

(2) Ἀνωτέρω ἐν σελ. 672 στίχ. 3 κάτωθεν ἀντὶ δευτερόθρονος γράφε τριτόθρονος.

μνημονεύεται ἐπιμεληθεὶς τὴν ἐν ἔτει 1683 γενομένην ἔκδοσιν (τῶν συγγραμμάτων) Συμεὼν Θεσσαλονίκης». Ταῦτα ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν μνήμην μου τὸν ἐν τῷ ἐγγράφῳ τοῦ Ἡρακλείας μητροπολίτου ἀναφερόμενον Ἀλέξιον Κομνηνὸν τὸν Μόλυβδον, οὗ υἱός, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔγγραφον, ἦτο ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Κομνηνός, ὅστις φυσικῶς ἐπωνομάζετο Μόλυβδος πρὶν ἢ προσλάβῃ τὸ «Κομνηνός». Τὸ ἐθνικὸν «Περίνθιος» δηλοῖ ὅτι οὗτος ὁ Ἰωάννης Μόλυβδος, ~~ἡ σημείωσις τοῦ Σάθα~~ ἦτο ἐξ Ἡρακλείας (τῆς καὶ Περίνθου), ἐκ τῆς ὁποίας κατήγετο καὶ ὁ προμνημονευθεὶς ἰατρὸς Ἰωάννης (Κομνηνὸς) ὁ Μόλυβδος. Ἡ σημείωσις τοῦ Σάθα στηρίζεται βεβαίως ἐκ τῆς προηγηθείσης Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Α. Π. Βρετοῦ (τόμ. Α΄, σ. 39, 40, 231), ἔνθα σημειοῦται ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ βιβλίου, ὃ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ ἐξέδωκεν ὁ Ἰωάννης Μόλυβδος, ἐν αὐτῇ μὲν καλούμενος «λογιώτατος νοτάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας κύριος Ἰωάννης Μόλυβδος ὁ ἐξ Ἡρακλείας», «ἐν τέλει δὲ τοῦ βιβλίου «Ἰωάννης Μόλυβδος ὁ Περίνθιος». Ἡ ταυτότης τούτου πρὸς τὸν κατόπιν ἰατρὸν Ἰωάννην εἶναι προφανής· ὥστε ὅτε ἐξέδωκε τὰ συγγράμματα τοῦ Θεσσαλονίκης Συμεών, ἦτο ὁ Ἰωάννης (Κομνηνὸς) ὁ Μόλυβδος ἐτῶν 25.

Βλ. 273 σημ. τῶν «Ἁπανταχοῦ» (χειρογρ.) σημειώσεών μου.